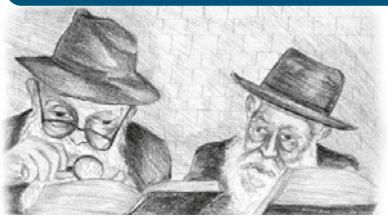
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת שמות ■ י"ח טבת ה'תשפ"ג ■ 11.01.2023 ■ גליון מס' 717

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

איש וביתו באו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

המשימה החשובה ביותר שעמדה בפני יעקב בבואו למצרים היתה הבטחת קיומו של עם ישראל בגלות הצפויה, לשם כך הוא מקדים כמה פעולות ששתים מהן נזכיר כאן: יעקב ידע שהבטחת קיומו של עם ישראל הוא היעוד הלאומי שהחל בו אברהם, היעוד הזה אינו מתגשם מעצמו אלא תלוי במפעל החינוכי שהחל בו אברהם אבינו כמו שנאמר: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" [בראשית יח יט], וכפי שמתאר זאת הרמב"ם [בהל' ע"ז פ"א] בהרחבה: "והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם א־לוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד . . . וחיבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו, וישב יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד, וישב מלמד ומחזיק כל הנלווים אליו, ויעקב אבינו לימד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצוות אברהם, וציוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה, כדי שלא תשכח הלימוד, והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלווים עליהם, ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה'". וכשעמד יעקב לרדת למצרים החל להתיירא מפני העתיד הצפוי לו, שמא בגלות ירד כל מפעל חייו לטמיון. ועל כן גם אחרי שקב"ה אומר ליעקב: "אל תירא מרדה מצרימה", אין יעקב יושב בחיבוק ידיים וסומך על ההבטחה בלבד, אלא עושה מצדו כמה פעולות כדי להבטיח את קיומו של עם ישראל.

הפעולה הראשונה של יעקב היתה: "ואת יהודה שלח אל יוסף להורות לפניו", כמו שפירשו במדרש [ב"ר צה]: "מהו להורות? להתקין לו בית תלמוד שיהא מורה שם תורה, שיהיו השבטים קורין בו את התורה, ללמדך שבכל מקום שהיה הולך היה עוסק בתורה, כשם שאבותיו היו עושין". או בלשון אחרת במדרש [שם]: "להתקין לו בית ועד, שיהא מורה בו דברי תורה, ושיהיו השבטים לומדים בו". יעקב לא הסתפק במסגרות הלימודיות הרגילות שהיו מנוהלות עד כה ע"י שבט לוי, אלא שלח את יהודה להקים בית תלמוד איתן יותר. ואכן מפעלו זה של יהודה הועיל לישראל בעת השעבוד, כמו שאנו מוצאים בדברי פרעה שאומר: "תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה, ואל ישעו בדברי שקר", ושאלו במדרש: מה הם "דברי השקר" שכה חשש פרעה מפניהם? "מלמד שהיו בידם מגילות, שהיו משתעשעין בהם משבת לשבת לומר שהקב"ה הוא גואלן, לפי שהיו נוחין בשבת, אמר להם פרעה: 'תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר' - אל יהיו משתעשעין ואל יהיו נופשין ביום השבת" [שמו"ר פ"ה יח].

הפעולה השנייה של יעקב להבטחת קיומו של העם היהודי היתה ביסוס שלמות המשפחה היהודית, ביודעו כי המשפחה היהודית היא הערובה הבטוחה להמשך קיומו של עם ישראל. על דברי הכתוב: "איש וביתו באו", אמרו [במדרש הגדול]: "לפי שידע יעקב אבינו שהמצרים שטופים בזימה, לכך עמד והשיא את בניו ובני בניו נשים קודם שיבואו למצרים" ("שאפילו חצרון וחמול שהיו קטנים שידך להם נשים כדי שלא יתחתנו במצרים"). נוסף לכך דאג יעקב לשמירת המסגרת המשפחתית על ידי חינוך לצניעות ולנאמנות בחיי המשפחה, שאותם הפנימו בני ישראל בביתם פנימה, כמו שדרשו [במדרש ילמדנו]: "בשעה שירדו למצרים היו צנועים כל אחד ואחד בתוך אוהלו, שנאמר: 'איש וביתו באו' - לא ראובן היה מביט באשתו של שמעון, ולא שמעון באשתו של ראובן, אלא כל אחד באוהלו צנוע". וכאשר עמרם עמד וגירש את אשתו יוכבד, ראתה מרים בפירוק המשפחה היהודית סכנה לבאות והטילה את כל כובד משקלה להשיב את השלום בבית הוריה, ומהם לקחו דוגמא כל עם ישראל, והשיבו גם הם את נשותיהם. ללמדך שלימוד התורה ושלמות המשפחה הם הערובה בטוחה לקיומו של העם היהודי. ■

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

קֹל הָאֹת הָאַחֲרוֹן
הנה כאשר משה עומד מול מראה הסנה במשך שבוע ימים, ולאחר...
המשך בעמ' 2

מה מסמל השם שניאור?
ביום שלישי הקרוב כ"ד בטבת, נציין 210 שנים להסתלקותו של רבי...
המשך בעמ' 2

שו"ת חורף
שאלות ותשובות
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
היי"ש הפלאי
אחד מחסידי האדמו"ר הראשון מסדיגורא, רבי אברהם יעקב פרידמן...
המשך בעמ' 4

כח הדיבור שלאחד התבוננות בידיעת ה' - הוא כוח אלוקי
רבות נכתב בתורת החסידות אודות כח הדיבור שהוא כח רם ונשגב...
המשך בעמ' 5

שביבים
- נברך את ה'
- הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זצ"ל
- האציל מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל
- מה עושים עם ביצה שנולדה ביו"ט?
- דמעות בקבר רחל

המשך בעמ' 6

עת הגאולה
"וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה"...
המשך בעמ' 9

מחכמי צפון אפריקה
רבי רפאל ברוך טולידאנו בר יעקב מחכמי צפון אפריקה וארץ ישראל...
המשך בעמ' 11

קֹל הָאוֹת הָאַחֲרוֹן

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה ע"ה

הנה כאשר משה עומד מול מראה הסנה במשך שבוע ימים, ולאחר שהקב"ה משכנע אותו ללכת לפרעה ולדבר אל העם. מעלה משה טענה שמא לא ישמעו אליו בני ישראל, ולא יאמינו לו שה' דיבר עמו.

כנגד שתי טענות אלו - השמיעה והאמונה, נותן הקב"ה בידי משה אותות לעשות בפני העם. שבדרך זו יביאם לכלל אמונה בה', ובמשה עבדו.

ולא רק זו אלא הקב"ה גם מדגיש שיש כאן שתי פעולות - שמיעה בקול משה, ואמונה באותות שיעשה[1]. אך למרות זאת רק עניין האמונה יתחזק אצל העם, בעוד שהשמיעה תישאר כמי שצריכה תיקון בהמשך.

ועל כן אומר הקב"ה למשה שהשמיעה והאמונה אמנם באים יחדיו, אך בעוד יגיעו ישראל לכלל דרגת 'וגם בך יאמינו לעולם'[2] עדיין שמיעתם לא תהיה שלמה עם ה'. ולכן הגם שיראו את האותות, הם לא ישמעו את הבשורה שבהם באמת.

ואף משה בתחילה שאל על כך - כיצד ישמע אותו פרעה, כאשר אפילו בני ישראל לא שומעים אליו. עד שהקב"ה מוכיחו על שמיעת האדם באמת - 'מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש... הלא אנכי ה'[3]. שאין מעצור להקב"ה מלהשתיק או לפתוח פה - לכל אשר יחפוץ ויצטרך[4].

וגאולת ישראל הראשונה כמו גם האחרונה, תלויה בעיקר בעניין שמיעת הלב. שכאשר האדם שומע ומבין את דבר ה' עמו, שוב אין הוא נפרד ומתרחק ממנו. כי אם זוכה להידבק בו וללכת בדרכיו, כשם שאנו אומרים בקריאת שמע פעמיים בכל יום - 'והיה אם שמוע תשמעו'. ומיד אח"כ מזכירים את יציאת מצרים, כדי לקשר בין הדבקים.

ואף במתן תורה ראו העם את הקולות, כשעלו לשעה אחת לדרגת האדם קודם החטא. כשהיו מסוגלים לשמוע את קול ה' המהלך בארץ, הגם שרק ראו זאת בעיניהם[5]. והם זכו בכך למה שהראה הקב"ה כסימן הגדול למשה - כשעם ישראל יעבוד את האלוקים מיד לאחר שייצאו ממצרים, כאן על הר האלוקים בחורב[6].

ומשכך הם הדברים, אין מתאים יותר ממשה כבד הפה והלשון - מלהיות זה אשר מביא את ישראל לכלל האמונה בה'. כך שיוכלו לשמוע את קול האות האחרון, ולצאת לגאולת עולם.

ולמעשה זהו קול האות האחרון המהדהד בכל הזמנים - כיצד שם ה' הוא הפועל בארץ[7]. ועל כך אנו גם מבקשים בכל שנה ושנה בתפילות הימים הנוראים, שיינתן **פתחון פה** למייחלים לה'. כך שישמעו כל יושבי תבל ושוכני הארץ, כי מושל ה' בארץ ושולט על כל הגויים. ותחת מה שהם רואים אותנו חלילה כשפלים ומבוזים, ישמע לעיני כולם כבודם ויקרם של ישראל. כשיזכה כל אחד מישראל להצביע באצבעו על השכינה[8], ולהראות כיצד תקוות הדורות כולם קמה והתממשה.

1 - והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון - שמות ד, ח
2 - שמות יט, ט
3 - שם ד, יא
4 - **או מי ישום אלם** (תנחומא שמות אות י) מי עשה פרעה אלם שלא נתאמץ במצות הריגתך ואת משרתיו חרשים שלא שמעו בצוותו עליך ולאספקלטורין ההורגים מי עשאם עורים שלא ראו כשברחת מן הבימה ונמלטת - רש"י, שם
5 - **רואים את הקולות** רואין את הנשמע שאי אפשר לראות במקום אחר (שם) - שם כ, יד
6 - וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה - שמות ג, יב
7 - **הלא אנכי** ששמתי ה' עשיתי כל זאת - רש"י שם ד, יא
8 - אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמ' (ישעיהו כה, ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו - תענית, לא.

מה מסמל השם שניאור?

/ הרב יוסף גערליצקי - שליח הרבי מליובאוויטש לתל אביב-יפו
ורב מרכז תל אביב

ביום שלישי הקרוב כ"ד בטבת, נציין 210 שנים להסתלקותו של רבי שניאור זלמן מליאדי - אדמו"ר הזקן, מייסד חסידות חב"ד ובעל ה'תניא' ו'שולחן ערוך' (תקע"ג - תשפ"ג).

יום זה הינו תאריך מתאים והזדמנות להתבונן בגדלותו המיוחדת של אדמו"ר הזקן, באופן שהדבר ישפיע עלינו ויעורר אותנו בכיוון הדרוש בעבודת ה'.

הדבר נכון במיוחד לאור דבריו של אדמו"ר הזקן עצמו בספר ה'תניא', כי ביום הסתלקותו של צדיק מתעלים "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" והדבר אף "מתגלה ומאיר בבחינת גילוי מלמעלה למטה".

וכשם שפעולה זו נעשית בעת ההסתלקות, כך קורה בכל שנה ושנה ביום זה שכן, מדי שנה חוזרת ומתעוררת מחדש ההשפעה וההתגלות שהייתה בתאריך מסוים בפעם הראשונה, וביתר שאת.

ידוע כי שמו של אדם מורה על מהות נושא השם, כך, גם בעניננו - שמו של אדמו"ר הזקן **שניאור זלמן** שניתן לו על-ידי הוריו הצדיקים, רומז לתוכן גדלותו המיוחדת. גם התואר שהודבק לו על-ידי כלל ישראל במהלך הדורות: "בעל התניא והשולחן-ערוך", מסמל אף הוא אותו תוכן.

משמעות השם "שניאור" היא: שני אורות. ידוע שהבעש"ט אמר על אדמו"ר הזקן בילדותו כי נשמה חדשה יורדת לעולם כדי להאיר את העולם בשני אורות: תורת הנגלה ותורת הנסתר.

אף התואר "בעל התניא והשולחן ערוך" מבטא, רעיון זהה, שהרי ספרי ה"תניא" וה"שולחן ערוך" מהווים שני אורות שבהם האיר אדמו"ר הזקן את העולם: ספר ה"תניא" - פנימיות התורה, והשולחן ערוך - נגלה שבתורה.

אכן, אף לפני אדמו"ר הזקן היו גדולי ישראל שגדלותם הייתה הן בנגלה שבתורה והן בנסתר שבתורה, אך החידוש אצל אדמו"ר הזקן היה - השילוב, המיזוג והאיחוד המלא של שני חלקים אלה. דבר זה מתבטא גם בעובדה שהמלה "שניאור" היא מלה אחת הכוללת ומאחדת בקרבה את עובדת קיומם של שני האורות.

החידוש שבעל ה'תניא' וה'שולחן ערוך' מלמד אותנו, שעבודת ה' של יהודי צריכה להיות מוארת בכל כוחות נפשו, כולל בכוח התענוג, כוח הרצון וכוח השכל והמידות, שהמצוות יאירו בתוכו מתוך אהבה ויראה. כי הרי לא נצטווינו לחטוב עצים.

ולכן בהמשך תרס"ו המפורסם של כ"ק הרבי הרש"ב נ"ע (רבי שלום דובער מליובאוויטש זי"ע) - כשמסביר את דרגת העבודה של עבד פשוט שעבודתו היא בתכלית הביטול לאדון מצד קבלת עול של האדון, מבאר אח"כ באריכות שתענוג העבד הוא תענוג האדון, רצון העבד הוא רצון האדון וכן שכלו ומידותיו מתאימים לאדון. לכאורה אינו מובן כלל, אם עבודת העבד היא מצד קבלת עול גרידא, למה ממשיך במאמר שהעונג והרצון וכל כוחות נפשו היא כמו אדונו?!

אלא היא הנותנת, זהו החידוש של אדמו"ר הזקן **"שניאור"** שכל כוחות נפשו כולל העונג שלו והרצון **יאירו** בפנימיות באור אלוקי ואינו דומה מי שעובד ה' רק בקבלת עול למי שכל כוחות נפשו קשורים ומוארים בעבודת ה'.

כפי שהגמרא אומרת על מצות צדקה שהנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכת והמפייסו בי"א ברכות - היינו שלא מקיים המצווה רק בידיים ע"י נתינה בלבד אלא "מפייסו" בדברי ניחומים שמרגיש את העני,- היינו שמשקיע כל כוחות נפשו ונשמתו בנתינת צדקה.

את הכוח לכך שאצל כל יהודי תאיר הנשמה בפנימיות בעבודת ה', יכולה להביא רק נשמה חדשה (כפי שהבעש"ט סיפר לתלמידיו על לידת רבי שניאור זלמן) - אדמו"ר הזקן - שיורדת נשמה חדשה שתאיר את העולם בתורת הנגלה והחסידות ותאיר את כל כוחות הנפש של יהודי בעבודת ה', עד ביאת גואל צדק בקרוב.

■

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלות ותשובות

שאלה: האם מותר לאפות לחם חלבי? (כגון שהוסיפו חלב לעיסה)

תשובה: חכמים אסרו להכין לחם חלבי או בשרי, וזאת מחמת חשש מכשול שהרי הרגילות היא שהלחם הוא פרווה, והלחם הוא מאכל בסיסי שנאכל ביחד עם מאכלים בשריים או חלביים, ואם נבוא להכין לחם חלבי או בשרי, אנו עלולים להגיע לידי מכשול של אכילת בשר וחלב גם יחד.

אמנם נתנו בדבר שני היתרים:

א: להכין את הלחם בצורה משונה.

ב: להכין כמות מועטה שתספיק רק לאותו היום (ובאותו היום הרי הוא זכור ולא יבוא לידי מכשול).

ועל פי זה נהגו במאפיות השונות (על פי הוראות הכשרות של הרבנות הראשית) להכין את הבורקס גבינה בצורה של 'משולש' כדי שיהיה סימן והיכר בדבר ולא יגיעו לידי מכשול.

ובאחד השיעורים שמסרתי אודות כך, סיפר לי יהודי ממשתתפי השיעור, שבמאפייה אחת לא הקפידו על כך והכינו בורקס גבינה בצורה רגילה (מרובע - כמו בורקס תפוחי אדמה) והוא קנה בורקסים אלו בחושבו שהם ממולאים בתפוחי אדמה, ובסעודת ליל שבת רעייתו הגישה זאת כמנה בתוספת רוטב בשרי (עם כבד) ותוך כדי האוכל גילו כי הם אוכלים בשר עם חלב, וכדי בזיון וקצף.

***

שאלה: האם זה אומר שאי אפשר להכין טוסט??

תשובה: כל האמור לעיל הוא רק לגבי אפיית הלחם כחלבי - כלומר כבר בשעת האפייה.

אבל אין שום מניעה לקחת לחם פרווה ולהוסיף לו ממרח חלבי, או להוסיף לו גבינה צהובה ולהכינו כ'טוסט' וכדומה.

***

שאלה: מי שמסופק אם כבר קרא 'שניים מקרא ואחד תרגום' של פרשת השבוע, האם צריך לחזור ולקרוא?

תשובה: יש מקום לחלק בין מי שמסופק באופן כללי על כל הפרשה אם כבר קרא אותה או לא, או שהוא מסופק רק על כמה פסוקים מסוימים כי אינו זוכר היכן הפסיק לקרוא בפעם הקודמת.

שבמקרה הראשון יש מקום לומר שלא ייתכן שקרא את כל הפרשה שניים מקרא ושכח זאת, ואם מסופק ככל הנראה לא קרא, אך במקרה השני הספק אכן מציאותי, ומאחר ותקנה זו היא בגדר 'דרבנן' - ספק דרבנן לקולא.

אך יש לומר שגם במקרה השני יצטרך לחזור מהמקום שבו אינו

מסופק מחמת ב' סיבות:

א) לא אומרים ספק דרבנן לקולא כאשר יש חזקת חיוב.

ב) מאחר ומדובר בכמה פסוקים הרי שאין זו טרחה מרובה וממילא מאחר ויכול לפשוט את הספק על ידי שיקרא שוב הוי מעין 'דבר שיש לו מתירים' שלא אומרים במקרה כזה ספק דרבנן להקל.

ויש בזה צדדים לכאן ולכאן.

וכאשר שאלו את מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל שאלה זו ענה ואמר: 'ספק דאורייתא לחומרא'...

סיפור לשבת

היו"ש הפלאי

אחד מחסידי האדמו"ר הראשון מסדיגורא, רבי אברהם יעקב פרידמן זי"ע, היה תלמיד חכם מופלג וירא שמים בשם ר' פרץ. בהיותו כבן שמונה עשרה שנים נשא אישה וקיבל כנדוניה ממחותנו בית מרזח. ר' פרץ נוהג היה לשבת וללמוד בבית המדרש במשך כל היום כולו, ולעת ערב שב לביתו ופתח את בית המרזח שלו. תשעה ילדים נולדו לו ופרנסתו היתה מצויה בשפע, אולם טוב זה לא נמשך לאורך ימים... בפתע פתאום חלה ר' פרץ, וכעבור ימים מספר השיב את נשמתו הטהורה לגנזי מרומים, כשהוא מותיר אחריו אלמנה שבורה ורצוצה ותשעה יתומים קטנים, אשר הבכור שבהם בן עשר שנים בלבד... האלמנה הצעירה השתדלה בכל כוחה לקבל עליה דין שמים באהבה. במשך כל היום עמלה בביתה ולעת ערב פתחה את בית המרזח, אך דומה היה כי נסגרו בעדה שערי פרנסה; הגויים פסקו בזה אחר זה מלבקר בבית המרזח... ייתכן כי מבט עיניה העצוב הרתיע אותם, או שמא מאסו בילדים הקטנים שנתלו עליה מכל צד ובקשו את קרבתה ועזרתה, כך או כך היי"ש הפסיק להימכר ומצבה הכלכלי של המשפחה הגדולה הלך והידרדר מיום ליום.

בצר לה פנתה האישה אל הרבי מסדיגורא, כשהיא מלווה בבנה הבכור, ושפכה לפניו את מר לבה. הרבי ברך אותה בברכת הצלחה, אלא שהיא דרשה הבטחה מפורשת כי בקרוב יתרומם מזלה... לזאת לא הסכים הרבי: 'התחת אלוקים אני?! איני יכול להבטיח לך דבר!' האומללה פרצה בבכי: '"האם לא יכול הרבי לברכנו שנמצא אוצר גדול שגוי עשיר איבד?', ניסתה את כוחה ב'ייעוץ', אך הרבי לא קיבל את העצות ואמר בשנית: 'אין הקב"ה זקוק לעצות, יודע הוא לעזור היטב ולהושיע בעצמו', ופטרה לדרכה לשלום. האלמנה שבה אל ביתה בפחי נפש. החודשים חלפו, והחורף הקר שהגיע הוסיף לרעב גם קור מקפיא עצמות, ואכן לא עבר זמן רב עד שילדיה חלו... בגבורה עילאית ניסתה להאיר לילדיה פנים ולעודד אותם באהבתה, אך בלילות הארוכים ספג הכר את דמעותיה המרות. יום אחד סיפר לה בנה הבכור כי בבית מדרשו של הרבי תיערך סעדה גדולה לרגל יום ההילולא של רבי דב בער ממזריטש, והחסידים נכנסים בערב זה אל הרבי לקבל את ברכתו, מפני שזהו יום מסוגל. לשמע הדברים גמרה האישה בליבה לבוא שוב לפני הרבי. היא ביקשה משכנתה להשגיח על ילדיה החולים והלכה עם בנה בכורה אל הצדיק. בבואם, הגיש הילד לרבי את הפתקה, ובעוד אימו ממררת בבכי אמר בקול בוכים: "רבי, אבא עזב אותנו, הוא עלה לשמים, שם כנראה טוב לו, ושכח אותנו... מה יהיה עלינו כעת?" האם הבוכייה ניסתה, כמו בפעמים הקודמות, לייעץ לרבי במה יוכל לברכם, אך הרבי חזר ואמר כי הקב"ה אינו זקוק לעצות, וכי יש לו דרכים משלו על מנת להושיע את בניו, ובוודאי יעזור להם. האישה חזרה לביתה אל הקור והמחסור, והנה, לאחר כמה ימים נשמעו לפתע נקישות רמות על דלת ביתם. הבן הבכור פתח את הדלת, ולעיניו התגלה גוי הדור מראה שבקש לדעת היכן אבא. "אבא נפטר", השיב הילד בשפל קול, והגוי התנצל שלא ידע מכך דבר. "בכל אופן" - הוסיף - "אני הייתי קונה ותיק של יי"ש בבית המרזח שלכם, ומאחר שבשבוע הבא אני משיא את בתי, באתי לקנות מספר חביות יי"ש אצלכם". "בחפץ לב היינו מוכרים לאדוני, אך אין לנו אפילו טיפת יי"ש אחת", השיב הילד בצער. אך נראה היה כי הדברים כלל אינם מתיישבים על לבו של הגוי: "ילד קטן - וכבר סוחר גדול! אתה רוצה מחיר הגון עבור היי"ש, ולכן מתחכם ואומר שאין לכם...".

הילדון ניסה להסביר כי הוא אינו מתחכם ואינו משקר כלל, אך הזר, שהציג את עצמו כאחד הפריצים החשובים באזור, לא התכוון לוותר ודרש לגשת בעצמו למרתף היין. זמן רב לא נכנס איש למרתף, ובתוכו עמדו מספר חביות ריקות, ואחת שהיתה מלאה במים במטרה לנקותה, משום שהאלמנה ניסתה להרוויח עוד כמה פרוטות ממכירתה. "הנה", הכריז הפריץ בארשת ניצחון, "ידעתי שיש כאן עוד חבית יי"ש, ואתה אמרת שאין לכם אף טיפה...". "אבל, אדוני, יש שם רק מים!" קרא הילד, אך הגוי בשלו: "הבלים תדבר, תן לי כוסית אחת לטעום". הוא לגם מן היין וגרגר בהנאה: "יי"ש מעולה כזה לא טעמתי כבר זמן רב... האם אותו רצית להעלים ממני???" הילד היה נבוך מכדי

המשך בעמוד הבא...

להשיבו דבר. הוא מיהר לאמו וסיפר לה על היי"ש שיש בחבית, וזו מיהרה לרדת אל המרתף, אך בטרם פצתה פיה והוכיחה לפריץ את טעותו, שלף הלה מכיסו ארנק מלא כסף והניח לפניה עשרה שטרות של מאה רובל: "הא לך תשלום עבור חבית זו. בנך הינו סוחר ממולח", הוסיף, "והיי"ש כל כך משובח, עד שאני רוצה חבית נוספת, והא לך תשלום מראש בעדה". האשה נדהמה מן הנס שהתחולל מול עיניה. כשיצא האיש מיהרה לשלוח את בנה אל הרבי ולספר לו על הנס הגדול. "בכסף שנתן הפריץ קנו יי"ש ותמכרוהו לו", הורה הרבי לילד, ולאחר מכן הוסיף: "אימך היתה מתכננת תמיד כל מיני תוכניות אפשריות עבור ישועתכם, אך דומני שאפשרות כזו מעולם לא עלתה בדעתה"... ואכן, מרגע זה החלה הישועה הגדולה. הפריץ הגיע לקחת את החבית הנוספת שהוזמנה עבורו, ובחתונה שערך לבתו, יצאו האורחים העשירים מגדרם מטיבו של היי"ש שהגיש להם, והגיעו למסקנה כי המקום הטוב ביותר לקניית יין הוא בבית המרזח של האלמנה. לא חלפו ימים רבים, והאישה סגרה את בית המרזח והחלה לספק לפריצים יין בסיטונאות, ושוב לא ידעה האלמנה מחסור כל ימי חייה.

(ומתוך האור)

כח הדיבור שלאחר התבוננות בידיעת ה' - הוא כוח אלוקי

/ הרב יהודה וינגרטן*

רבות נכתב בתורת החסידות אודות כח הדיבור שהוא כח רם ונשגב, ושהשכינה שורה בו. הלומד בתורת החסידות שואל את עצמו, מהו כח הדיבור? הלא בוודאי כח הדבור אינו כח טכני להשמיע קול, על מנת להעביר ידיעה כל שהיא בין אדם לחברו, כי ענין זה שייך גם אצל בעלי החיים למיניהם, שיש להם תנועות קול שונות להעביר רצונות שונים בין זה לזה, ולפעמים אפילו בינם לבני אדם (עיין גיטין מה:).

המגיד ממעזריטש מבאר (דברות המגיד ויחי אות ב') כי כח הדיבור האמיתי הוא **כוח אלוקי ממש!** והגם שבחיצוניות הוא נמסר לכל יושבי תבל שהרי גם מכלול המין האנושי נכלל בתואר 'מדבר', את כוחו הפנימי והאמיתי מסר הקב"ה רק לישראל על ידי דיבורי התורה והתפילה, ורק כח זה נקרא באמיתות כח הדיבור.

ומהו הכח האלוקי הזה?

מבאר המגיד: כח הדיבור, הוא כח שבו ועל ידו עוברת ההשפעה האלוקית מהמקום הגבוה ביותר, עד המקום הנמוך ביותר, מבלי לעוות את הכוח האלוקי אלא להיפך, באופן של צינור המעביר את השפע באופן מושלם.

כח זה כמובן לא שייך בדברים בטלים, אלא רק באותיות התורה שעל ידם נמשכת החכמה ממקור חוצבה באלוקים חיים, עד העולם הזה לתוך נפש האדם העובד את ה', או בדיבורים שאדם מדבר מתוך הכרה בחכמה האלוקית, דהיינו בדביקות ה' או בהתפשטות אורו בכל העולמות.

על פי זה נבין מה שביאר רבינו המגיד (דברות המגיד פרשת צו מאמר ב'), שגם תנועות הידיים נחשבות כדיבור, כי **הדיבור הוא כינוי לכל צורה של המשכת החכמה מהכח אל הפועל, ואף על ידי תנועות הידיים נמשכת החכמה ובאה לידי גילוי.** ולעומת זאת אצל בעלי החיים אף קולם אינו נחשב כדיבור, כי אין בקולם ופעייתם שום כח המשכת חכמה חדשה כלל, אלא רק השכל הטבעי הנטוע בהם בגזירת הקב"ה בהולדתם _ הוא הגוזר את תנועות וגובה הקול ואין שום התחדשות חכמה חדשה בדיבורם.

המגיד מבאר ומרחיב בעוצם וגודל הירידה שצריך אור החכמה לרדת ממקום כבודו, הרם ומתנשא - שהוא ראש לכל הספירות, עד דרגת הדיבור שהיא אחרונה לכל, על כן המשכת אור החכמה אל הדיבור מורכבת בעיקר משני שלבים עיקריים:

האחד - המעבר מהכוח האלוקי והאין סופי של החכמה, לכח ההבנה. זהו מעבר שלא לפי הסדר הרגיל של סדר ההשתלשלות, מעבר חד בין 'אין' ל'יש'. כי החכמה היא כוח שאינו מושג - בבחינת 'אין', וכשמה שהיא מכונה חכמה מלשון 'כח מה'. ולכן, כשיורדת אל האדם ששכלו ומחשבותיו הם באופן מורגש ומוחש המכונה 'יש', הוא יורד בדרך התנוצצות, כהברקה שלא נודע מהותה, ואשר יורדת בפעם אחת וברגע אחד.

השני - לאחר שכח החכמה ירד אל האדם, הוא יורד ונמשך אל הלב המבין, שהוא מרחיב את החכמה האמורה לאופן של מחשבה רחבה ומעמיקה. גם מעבר זה הוא מעבר שלא לפי הסדר הרגיל של סדר ההשתלשלות, שהרי השכל עובר ממצב של 'בינה' שהוא בלב, שכל מורגש, אל הדרגה של דיבור שהוא כח מוחשי בעולם העשייה והנחשב 'מעשה' לכל דבר ועניין.

על פי הקדמה זאת מבאר המגיד כמה גדולים דיבורי התפילה של האדם המתפלל מתוך הכנה וידיעת אלוקית, שטעם הדבר הוא מפני הכוח האלוקי, כח אין סוף ממש, השורה בתוך הדיבור. ויסוד הענין הוא, שדיבורו של האדם הזה הוא כוח האלוקי שעליו נאמר "ויפח באפיו נשמת חיים", והכוונה הוא לדיבור שנמשך מתוך

מחשבתו של הצדיק, לאחר שהוא מדבק במחשבתו אל בורא כל עולמים, ובאופן שידיעת ה' מתפשטת בו בחושיו והרגשותיו, עד אשר לבו נעשה כלי מוכן לקבלת אור החכמה, ואז דיבורו נמשך מהקול היוצא על ידי הבל הלב שהוא מקושר כאמור בשלימות אל מחשבתו, שבו הוא מסתכל ומתבונן בגדלות הבורא.

כאשר אדם מתבונן בכך הוא מבין את מעלת הדיבור שהוא כוח אלוקי. זאת, רק כאשר האדם ממשיך בו 'אלקות', אז הוא מבין את ההבדל בין אדם שמתפלל מתוך הכנה והתבוננות, לבין אדם שמילותיו יוצאות ממנו ללא הכנה מוקדמת כלל וללא שהשקיע את עיונו בידיעת אלוקות. כך אכן הדריכו אותנו תלמידי הבעש"ט הק' בכל דור ודור, שכל חשיבות התפלה לכתחילה במקום האפשר, היא דווקא כאשר היא בהכנה ראויה, ועל ידי זה האדם ממלא את תפקידו ויעודו בעולם - להמשיך 'אלקות', ידיעת ה', אל תוך גדרי העולם.

*מכון יסוד החסידות

שביבים / שאול שיף

נברך את ה'

וּמַאן דְּמְבָרֵךְ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִתְבָּרַךְ - ומי שמברך את הקדוש ברוך הוא, הוא עצמו מתברך, כי נשמתו נעשית כיסא אל השפע הנמשך על ידי ברכתו, וְנָטִיל חוּלָקֵיהּ מֵאִינּוּן בִּרְכָאן בְּקַדְמִיתָא דְּכָל עָלְמָא לְתַתָּא - ונוטל חלק השפעותיו מאותם הברכות קודם כל העולמות שלמטה. ומפרש איך נמשך האור, כֵּיוָן דְּשָׁמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְבָּרֵךְ - כיון ששם הוי"ה של הקדוש ברוך הוא מתברך על ידי האור שנמשך על ידי ברכתו, וכמו שהתבאר לעיל, אז מִתַּתָּקֵן נָחִית - משם יורדת ההשפעה דרך נשמתו של המברך, וְשָׁרָא עַל רֵישֵׁיהּ חוּלָקָא קַדְמָאָה - ושורה על ראשו, חלק הראשון של השפע, וממנו נשפעים שאר העולמות.

וְהָא אוֹקִימְנָא - והרי העמדנו, כי זהו מה דִּכְתִיב (שמות כ, כא) 'בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ'. ופירושו, 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי', בכל מקום שיהיה נזכר שמו על ידי ברכה, 'אבוא אליך וברכתיך', תבא הברכה תחילה אל המזכיר את השם שהוא המברך. והטעם, כֵּיוָן דְּהַהִיא בְּרָכָה אַתְיָיא וְשַׁרְיָיא עַל רֵישֵׁיהּ - כיון שאותה ברכה הבאה ושורה על ראשו של המברך, מִתַּתָּקֵן אִתְפַּשַּׁט בְּכָל עָלְמָא - משם היא מתפשטת בכל העולם, נמצא כי המברך מתברך תחילה מן האור החדש שנמשך על ידי ברכתו.

[זוהר]

לחזור ולשנן תרי"ג מצוות

זקני טבריא וירושלים זוכרים מימי ילדותם, כיצד היה הגה"ק רבי מרדכי חיים מסלאנים זצ"ל, תובע מהם לחזור ולשנן סדר תרי"ג מצות, בנימוק, כי כל חייל מחוייב לדעת ולהבין את חוקי מדינתו, ומדוע לא ידע כל אחד מישראל כל החוקים והמשפטים שעליו לקיים. ולילדים שנבחנו על תרי"ג מצות, נתן מתנות. ואמר בדרך צחות, כי כאשר מגישים לסעודה מרק רותח, מסוגלת אמירת תרי"ג מצות לקרר את חום המרק...

(לקט דברים של טעם)

התמדה למעלה מדרך הטבע

התמדתו של הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זיע"א היתה נפלאה. לעתים חרגה מדרך הטבע. מסוגל היה ללמוד יממה רצופה כשהוא מפסיק באמצע לתפלה בלבד. לא היה לו בעולמו אלא חסידות של תורה. והתמדה זו נשארה קנין נפשו עד יומו האחרון. כשערך בערוב ימיו את נשואי בנו יחידו בערב שבת, הקדיש זמן מועט מאד לחתונה. השאיר את האורחים החסידים המשמחים חתן וכלה לבדם, והעדיף ללמוד בשבת זו שעות רצופות לכבוד החתונה. רק בסעודה שלישית נכנס הוא ל'שבע ברכות' וישב כמחותן נדיר בין המסובים.

(סיפר רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א ביום ההילולא יב טבת)

הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זצ"ל

הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלאנימא זי"ע נולד לאביו הגדול הרה"צ רבי יהודה לייב קאסטילניץ זצ"ל בר"ח תמוז תרכ"ח לפ"ק. בשנת תרל"ו בטרם עלה עם אביו לארץ ישראל בפקודת רבו מרן היסוד העבודה, נכנס לקודש פנימה להיפרד ממרן היסוד העבודה, וכשהגיע לא"י קבע את מושבו בעיר טבריה, עבר לגור בצפת ואח"כ חזר לטבריה עד לשנת תרצ"ח, ובשנה זו העתיק את מושבו לעיר הקודש ירושלים עד לפטירתו בי"ב טבת תשי"ד. ושם מנוחת כבודו בהר המנוחות בחלקת הרבנים.

האציל מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל

שמעתי מהרב הלל דיוויד שליט"א ששמע מאיש יקר ושמו ר' אפרים שפיננער שזכה לשמש את מרן זצ"ל, ופעם לקח אותו עם משפחתו מאיסט סייד לישיבת סטאטען איילאנד, השמים כוסו בעננים וירד גשם, ולכך במקום לרדת מהכביש הראשי לכביש הצדדי המוביל לישיבה טעה הנהג והמשיך בכביש הראשי, והיה צריך לעבור על גשר ואח"כ לחזור בחזרה. אחד מהנוסעים הפליט ואמר "חבל על הזמן של אריכות הדרך". מרן זצ"ל שתק, ורק אחר כמה רגעים שכבר היו על הגשר בחזרה פתח ואמר "ראו את מזג האויר בחוץ

כמה קשה הוא, איני מסוגל להבין היאך יכולים לראות את הדרך". סיים הנהג ואמר בהתפעלות "כוונתו הייתה להרגיע אותי, אבל לא אמר זאת מיד כדי שלא יהיה בולט שדבריו נאמרו עקב דברי אותו אדם". שני אחים הגרים בליקוואוד סיפרו לי שהלכו פעם לבקר בבית מרן זצ"ל ושאלו אחד מהם אודות תפלת הדרך האם יותר טוב לומר כל אחד לעצמו או שאחד יוציא את כולם, ענה מרן זצ"ל ואמר "ודאי עדיף שאחד יוציא את כולם כי ברוב עם הדרת מלך כמו בקידוש". אמר השני "והלא שמעתי בשם כת"ר שיותר טוב שכל אחד יברך לעצמו?" עלתה בת שחוק על פניו ואמר "מה שאמרתי הוא שלמעשה מוטב שיאמר כל אחד לעצמו מכיון שקשה לכוון מאחר שנוסעים וכל אחד מוחו במקום אחר, אבל אם שייך להתרכז ולשמוע אזי טוב יותר שאחד יברך בשביל כולם".

שמעתי מר' בנימין פרוזאנסקי שיחי' ששמע מעד ראיה, שפעם היה מרן זצ"ל בחתונה ואחד ממקורביו ליווה אותו ודיבר עימו, והנה עברו ליד יהודי בעל צדקה שהיה מחלק צדקה לנצרכים, והנה כשעבר מרן זצ"ל חשב שהוא ג"כ משולח והושיט לו תרומה, מרן זצ"ל קיבל את הכסף ואמר למלווהו שצריך עכשיו לעבור בכל השולחנות ולאסוף בעד הכנסת כלה. תמה מקורבו שהלא מעולם אין דרכו בכך. ענה מרן זצ"ל: "הואיל ואותו יהודי היקר נתן לי צדקה וכשיגלה שנתן לי יתבייש ולזה אאסוף גם מאחרים למען ידע כי טוב עשה".

סיפר מרן זצ"ל שבשנים שגורש מביתו ברוסיא וסגרו את בית הכנסת בעירו נעשה המצב חמור עד למאד, הלך מרן זצ"ל למוסקבה להשתדל לקבל ויזה כדי לצאת מרוסיא, ובכדי להיות במוסקבה בתורת אורח היה צריך רשיון מיוחד, והיה זה מן הנמנע. ולכך התגנב לאיזור הזה, והיה ישן אצל משפחה של גוים שנתנו לו תפוחי אדמה לאכול, ובמשך היום היה יושב ולומד בבית המדרש. ויהי היום לעת ערב התעמק בסוגיא וכשהסתכל על השעון ראה שכבר אחר חצות, וכבר מאוחר לחזור אצל האכסניא שלו כי כבר הלכו לישון, ועל כן נשאר ללמוד כל הלילה בבית המדרש. המשיך מרן זצ"ל וסיפר שדוקא באותו לילה ערך הנ.ק.ו.ד. בדיקות בבתים לחפש אנשים בלי רשיון, ומכיון שנשאר בבית המדרש ניצל מהגלייה לסיביר או ממיתה, ונתקיים בו "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם".

(הרב משה מאיר ווייס שליט"א ועוד)

העיתון המיוחד

הרב יוסף פרידנזאן ז"ל המו"ל והעורך העיתון דאס אידישע ווארט, כתב בעיתון הנ"ל בגיליון המיוחד שיצא לכבוד מרן זצ"ל, אייר-סיון תשמ"ו:

אכתוב דבר מה שנשאר במיוחד בזיכרוני ענוותנותו ופשטותו בהנהגותיו עם בני אדם. היה זה בערך לפני עשרים שנה, בשנת תשכ"ה קאנווענטשין [ועידה], מרן זצ"ל דרש בין שחרית למוסף, כולם באו לשמוע דבריו ביראת כבוד. אחר כשבוע שאספתי החומר והדרשות של הקאנווענטשין להדפיס ראיתי שהיו רק כמה שורות ממה שאמר מרן זצ"ל. והסיבה לזה היתה שהאיש האחראי לא חש בטוב בש"ק בבוקר ולא הגיע לתפלה ולא שמע את הדרשה. והיה זה בעיני כעיקר חסר מן הספר להדפיס העיתון על הקאנווענטשין עם שורות אחדות בלבד מדברי מרן זצ"ל. התקשרתי למרן זצ"ל ואמרתי לו שאיני יכול להוציא העיתון כמו שהוא לעת עתה כשדרשתו כ"כ בקיצור. בענוותנותו תמה מרן זצ"ל ואמר "מה העיכוב, הרי יש לכם את שאר הדרשות? לא אמרתי חידושים גדולים, די להזכיר שגם הרב פיינשטיין דיבר דברי התעוררות לנאספים בעניין חיזוק שמירת המצות ונתינת צדקה, שהוא העיקר". אמרתי למרן זצ"ל, שאולי תיגרם לי עוגמת נפש מזה מצד הקוראים בעיתון, שיטענו נגדי איך יתכן שהבאתי דברי מרן זצ"ל כ"כ בקיצור. אז ענה ואמר "אם כן מה המבוקש ממני"? אמרתי לו "רצוני לבוא לבית מרן ויגיד לי את תמצית הדרשה". השיב מרן ואמר "לא, הרי זו טרחה יתירה עבורכם, אני אכתוב לכם הדרשה היום או מחר". אמרתי לו "אם כן די שיכתוב מרן את ראשי הפרקים בלשון הקודש ואני אעשה לעיתון באידיש". ענה לי מרן זצ"ל ואמר "למה לכם טרחה שלא לצורך, אני אכתוב הדרשה באידיש שהיא השפה שהייתי כותב בה לאמי עליה השלום". שוב שאלתי אותו מתי לבוא ולקחת את הדרשה הכתובה. ענה מרן זצ"ל "למה לכם לטרוח בדבר, אני אשלח לכם דרך הדואר". כשקיבלתי את הדרשה התקשרתי למרן זצ"ל לשאול האם להדפיס את הדרשה ככתבה וכלשונה. ענה מרן זצ"ל "לא צריך, הלוא רצוני היה רק לעזור לכם, תעשה כמו בשאר הדרשות או כפי הבנתך, הרי אתה העורך ויודע היאך הוא ראוי לדפוס". סיים הרב הנ"ל ואמר: הסיפור הזה אינו צריך לפירוש כי הוא מדבר בעד עצמו, והשומע יכול ללמוד ממנו מה הם מושגים של ענוה, תמימות, פשטות, בריחה מן הכבוד ומידת ההטבה. סיפר לי אברך אחד:

באתי משוויץ לאמריקא ואשתי היתה מלונדון והרגשתי עצמי כאבוד במדינה זרה שלא הכרתי בה אף אחד. מיד אחר החתונה באנו למרן זצ"ל ובירך אותנו בחמימות, וכאשר כמעט יצאתי קרא לי בחזרה ואמר "איך וויל אייך זאגען יונגערמאן, איך זאג אייך צו, עס וועט אייך גארנישט פעלין, און דו האסט נישט וואס צו זארגען" (אני רוצה לומר לך אברך שאני מבטיח שלא יחסר לכם דבר ואין לך מה לדאוג). איני יודע אם רוח הקודש היתה בו או שהבין את מצבי כשראה את פני המודאגות אף לאחר שבירך אותי, ולכן בדרכי החוצה קרא לי בחזרה והוסיף לי ברכה, שנתן דעתו על כל יהודי עד הסוף. בתקופה מסוימת התחילו אנשים ממדינת סין לעבור לגור בשכונת איסט סייד שבנוי יארק אשר שם היתה ישיבתו של מו"ר זצ"ל מתיבתא תפארת ירושלים, לאט לאט קנו שם בנין אחר בנין עד שכמעט שלטו על כל האזור. ביקשו מקורבים למרן זצ"ל להעביר את הישיבה לשכונה אחרת שיש שם יהודים רבים אחרי שבשכונה זו מתמעט והולך מספר היהודים הגרים בה. מו"ר זצ"ל לא הרשה למכור הבנין בשום אופן, והוסיף ואמר שכל זמן שיש עדיין מתושבי השכונה שצריכים ישיבה עבור בניהם אין למכור הבניין ולהעביר הישיבה למקום אחר.

(מלוקט מתוך הספר 'דרכי משה')

■ מה עושים עם ביצה שנולדה ביו"ט?

אחד מתלמידי החכמים בבני ברק הרב א' יוטקובסקי נקלע פעם לעת מנחה למרכזה של העיר תל אביב וחיפש מנין להתפלל בו, והנה הוא מוצא את עצמו עם מנין יהודים בבית כנסת פלוני באחת השכונות הנידחות. לפני שהחלו להתפלל מנחה, מכריז הגבאי שכיון שמגיד השיעור הקבוע שלנו לא הגיע, לא יתקיים שיעור במשניות בין מנחה למעריב, הרב יוטקובסקי בהיותו בר אוריין

שמע את ההכרזה, והצטער על כך שהבעלי בתים שהתאספו לתפילה לא ילמדו את השיעור הקבוע שלהם, הוא הודיע לגבאי שהוא מוכן למלא את מקומו של מגיד השיעור וילמד את המשניות. מתברר שהם אחזו בסדר טהרות ובאחד הפרקים הקשים ביותר של סדר זה, ואכן במהלך השיעור רק אדם אחד גילה הבנה בעניינים הנלמדים ואף שאל שאלות. היה זה יהודי נשוא פנים עטור זקן ופאות שישב בקצה בית הכנסת והיקשה על דבריו של ממלא המקום וביקש להבין כל פרט. בתום השיעור ניגש הרב יוטקובסקי אל היהודי ההוא וביקש לדעת על עברו ומהיכן הוא יודע כל כך טוב ללמוד.

היהודי סיפר:

אני נולדתי בגולדס גרין שבאנגליה, וכל חבריי שלמדו איתי בביה"ס המשיכו את לימודיהם במוסדות מעורבים בלימודי קודש, ורק אני שחשקה נפשי בתורה, החלטתי ללמוד בישיבה קדושה, וידעתי גם שהמקום הטוב ביותר שבו אוכל להגשים את שאיפתי הוא בארץ ישראל. עליתי לבדי ארצה והחילותי לחפש אחר ישיבות קדושות, הבעיה שלי היתה שלא ידעתי כלל ללמוד, ואף ראש ישיבה לא רצה לקבל אותי. הגעתי למצב של כמעט ייאוש. עד שחברים יעצו לי שאנסה את מזלי אצל רבי אליהו לאפיאן זצ"ל שכיהן אז כמשגיח בישיבת כפר חסידים 'הוא יבין לנפשך' הבטיחו לי. החברים יעצו לי שאלמד את הדפים הראשונים של מסכת ביצה ואשננם היטב ואבקש מהמשגיח שיבחן אותי על הדפים הללו. כך עשיתי, במשך כמה ימים למדתי את חמשת הדפים הראשונים של המסכת, ולאחר מכן באתי לביתו של רבי אליהו בשכונת בית וגן, אמרתי לו שחשקה נפשי מאוד ללמוד תורה ושברצוני להתקבל לישיבת כפר חסידים. המשגיח שאלני, כצפוי, מה יש לי לומר בדברי תורה, והשבתי שאני יודע את חמש הדפים הראשונים של מסכת ביצה, ר' אליהו מתחיל לשאול אותי אבל לרוע מזלי שכחתי את הכול מרוב התרגשות. ר' אליהו שראה כמה אני מתרגש ליטפני בחיבה ואמר לי: הבה אשאלך שאלה פשוטה מתוך דברים מפורשים שנאמרו במשנה הראשונה של המסכת "מה עושים עם ביצה שנולדה ביום טוב"? אבל כל הליטופים וההרגעות לא עזרו לי, הייתי כה מרוגש שפשוט שכחתי את הכול מכול כול, לא זכרתי את המשנה הראשונה, לא ידעתי מה דינה של ביצה שנולדה ביום טוב כלום. רבי אליהו שואל שוב: אמור נא לי יקירי מה עושים עם ביצה שנולדה ביום טוב? ואני שלא ידעתי מאומה, השבתי בפשטות: "עושים ממנה חביתה..."

בואו ונעצור רגע את שטף הסיפור, ונחשוב מה היה דינו של בחור כזה בתקופתנו, האם היה לו סיכוי להתקבל לישיבה כלשהי עלי אדמות? אבל רבי אליהו הבין לנפש הבחור, וראה שהוא רוצה ללמוד, הוא אמר לו: התשובה שלך אינה נכונה כלל, ולמרות הכול אני מקבל אותך לישיבה, כי אני רואה שיש לך חשק גדול ללמוד, וגם שכל ישר יש לך, כשלא ידעת את דברי המשנה הראשונה, החילות לחשוב, מה עושים עם ביצה שנולדה ביום טוב? וענית "חביתה", כי באמת מה עושים עם ביצה אם לא חביתה... אתם מבינים? הוא עוד קיבל מחמאה על שכל ישר שכזה... דבריו של רבי אליהו לאפיאן נכנסו היישר אל תוך לבי ונהניתי מאוד ממידת האימון העצומה שנתן בי, ובחשק שלי ללמוד ובשכל הישר שלי... האמון הזה העלה לי את הביטחון העצמי וגרם לכך שאיכנס לישיבה במלוא המרץ.

ואכן בשנות לימודיי בישיבת כפר חסידים עשיתי חיל, התקדמתי מאוד, וכשעזבתי את הישיבה ידעתי את כל סדר נשים ונזיקין על פה עם רש"י ותוספות... והכל בגלל האמון שנתן בי המשגיח בתחילת הדרך. לאחר נישואיי העמדתי בס"ד דור שלם של תלמידי חכמים מופלגים, יש לי בנים ובנות חתנים וכלות וכולם מרביצי תורה וראשי כוללים יושבי על מדין ויראי שמים, גם הילדים שלי זכו לעלות בתורה עקב האמון הרב שנתתי בהם בכישוריהם וביכולותיהם, וכשאחד מהם נחשל בלימודיו עודדתי אותו מתוך שמחה ואהבה, והוכחתי לו שהוא מסוגל ללמוד ולהבין עד שעלה בחזרה על דרך הישר והמשיך ללמוד בשמחה. אני תולה את כל ההצלחות שהיו לי בס"ד,רק בכוח האמון שהעניק לי המשגיח.

(מתוך לחנך בשמחה)

דמעות בקבר רחל

היה זה בירושלים בתקופה בה פרצה מגיפה של מחלת עיניים קשה. רוב החולים במחלה זו התעוורו ולא היתה תרופה למחלתם. היה אז הנער בצלאל ז'ולטי בן 10, ילד יתום מאביו, שאימו האלמנה גידלה אותו לבדה במסירות עילאית. כבר אז נכרו בו כישרונותיו העצומים, ואהבתו לתורה לא ידעה גבולות. הוא ניצל כל רגע ללימוד תורה, ואכן עלה ונתעלה. מכריו נבאו לו גדולות, וציפיות רבות ציפתה ממנו אימו. היא חשה תחושת שליחות, כי הנה הם מגדלת בביתה את גאון הדור הבא.

בלבה פנימה התפללה אימו כל העת שרק לא תפגע בבצלאל שלה מחלת העיניים, הרי הוא משתמש איתם לצרכים כל כך נעלים. כל עתידו תלוי בעיניו, אך מנהיג העולם רצה אחרת והנה יום אחד בצלאל חוזר לביתו מהתלמוד תורה, ובפיו בשורה מפחידה: 'אמא!! כואבות לי מאוד העיניים'. האם אמרה בלבה 'אשר יגורתי בא', אבל מי ייתן ואולי זהו כאב שיחלוף, נקווה שלא מדובר במחלת העיניים הקשה, וכמו כל אם יהודייה נשאה תפילה לבורא העולמים שהכאב יחלוף כלעומת שבא.

למחרת חוזר בצלאל מהתלמוד תורה, והנה עיניו נפוחות מאוד. ראתה זאת האם ומיד נבהלה להביאו אל הרופא. בדק אותו הרופא ופניו לא בישרו טובות. בצער רב הוא מספר לאם המודאגת שבנה היקר חלה במחלת העיניים המדוברת, אין הרבה מה לעשות וכל הנראה הוא עומד להתעוור בימים הקרובים. ואכן כך היה. בצלאל ז'ולטי הילד המוכשר אשר ניצל עד עתה את כל רגעיו ללימוד התורה נתעוור. האם לא ידעה את נפשה מרוב צער, כל חלומותיה מגדלותה של בנה נגוזו. איך יוכל עתה ללמוד את התורה הקדושה אותה כ"כ אהב, הרי לא הספיק ללמוד ממנה כי אם מעט. בצרתה הגדולה החליטה האם שהיא הולכת לתפוס אומנות אמותיה, והכינה את צעדה ללכת לבכות אצל 'רחל אמנו'. לתפילה זו לקחה את בנה בצלאל, ובהיותו כבר עיוור שמה אותו בעגלת תינוק, וכך הלכה מהעיר העתיקה בירושלים עד לקבר רחל, מרחק הליכה של שעתיים שלמות. בהגיעה לקבר רחל פרצה בזעקות שבר להקב"ה שיחוס וירחם על ילדה הקט, ויחזיר לו את מאור עיניו, שהרי כל חפצו ונפשו הוא להמשיך לעסוק בתורתו הקדושה.

אל תפילותיה של האם הצטרף הילד בצלאל ובזעקות שבר מעמקי נפשו ביקש מריבון העולמים 'והאר עיני בתורתך', וכך אמר הילד: 'הקב"ה אני רוצה לבקש ממך בקשה, ואני רוצה שרחל אמנו תקשיב ותשמע אף היא את בקשתי, אני מוכן להקריב את מאור

עיני, ולוותר שלא אראה לעולם את אימי היקרה שאני כה אוהב, אני מוכן אף לוותר ולא לראות יותר את חבריי, גם את המאכלים אשר אוכל מהיום והלאה מסכים אני שלא לראות, את כל העולם היפה שבראת הקב"ה, אני מוכן להקריב ולא לראות יותר לעולם, אבל על דבר אחד אינני מוכן לוותר, אני רוצה לראות את תורתך הקדושה. אני בסך הכול ילד קטן שלא הספיק ללמוד הרבה רק כמה פרקים במשניות ובגמרא. תורתך הקדושה גדולה ורחבה היא, אני רוצה להמשיך ללמוד אותה, ולשם כך חייב אני את מאור עיני חזרה'... וכך הילד הקטן מירר בבכי קורע לב. אימו מספרת שדמעותיו של הילד יצרו מעין נחל ארוך שזרם על מצבת קבורתה של רחל אמנו, וכך תוך כדי בכיות רמות נרדם הילד על העגלה שהביאה אותו לקבר רחל, ואימו החזירה אותו לביתם כשהוא עדיין ישן שינה עמוקה.

למחרת בבוקר מתעורר בצלאל, והנה הוא מבקש מאמו ללכת לתלמוד תורה, אך אימו התפלאה מאוד: איך תלך ילדי החמוד, הרי אינך רואה דבר? ענה לה בצלאל הקטן 'אמא ברוך ה' רואה אני היטב, וכבר חשקה נפשי ללכת ללמוד תורה', הבינה האם שנעשה כאן נס ותפילותיהם שבקעו מעומק ליבם הטהור נשמעו לפני כיסא מרומים, אך מתוך כוונה לשמור על בריאות בנה ביקשה ממנו שבמקום ללכת לתלמוד תורה יבוא איתה אל הרופא כדי שיבדוק שאכן המחלה נעלמה והיא לא תשוב אליו עוד. ברם, הילד התעקש שלא ללכת אל הרופא, אלא רצונו היה עז ללכת לתלמוד תורה, וכך הוא הסביר לאימו, 'קיבלתי במתנה מאת הקב"ה את מאור עיני בחזרה, אינני יודע כמה זמן אני עוד אזכה לראות, לכן חייב אני לנצל כל רגע ורגע ללימוד התורה הקדושה, כי מי יודע כמה זמן עוד אראה', וכך גם בימים הבאים התעקש הילד שלא לבזבז זמן כדי ללכת להיבדק אצל הרופא. ברבות הימים גדל הילד בצלאל ונהיה הגאון רבי בצלאל ז'ולטי רבה של ירושלים, ושמו הלך לפניו, והתפרסם בקרב רבים בבהירות תלמודו, עומק סברותיו ופלאי התמדתו, כאשר היו באים אל אימו ומשבחים אותו בפניה, היתה אומרת להם 'אינכם יודעים כמה דמעות עלו לו לר' בצלאל כדי להגיע להיכן שהגיע'.

(גליון האמונה)

עת הגאולה

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה" מבאר רבינו אור החיים הקדוש, אומרו לו "וארד" כי אינו לפי כבוד מעלה של בורא העולם, לשלוח דבריו לאדם נבל כמו פרעה. ובפרט לפי מה שעתיד לומר, מי ה' אשר אשמע בקולו. אכן משום כבודן של ישראל, ירד בעצמו להצילם.

ומכאן רואים עד כמה גדלה אהבת ה' וחיבתו כלפי עמו בני ישראל, שירד בכבודו וביקש לשלוח דבריו לבשר ודם כפרעה הנבל. ואולי לכן כתוב בל' יחיד להצילו מיד מצרים ולהעלותו..."', להורות את גודל חביבות ה' כלפי כל אחד ואחד מבני ישראל, שראוי וכדאי הוא לגאול אותו הוא בעצמו ובכבודו ולא ע"י שליח. ועוד אפשר לבאר, אומרו בל' יחיד להורות על כוח גדולת השי"ת, שגאל את כל ישראל בבת אחת.

ואמר "ולהעלותו מן הארץ" דהיינו בהגיע זמן הגאולה, שאינו אלא בעוד י"ב חודש. אבל לא קודם לזה, כיון שאין הגאולה ראויה להיות קודם זמנה. ובזה מובן למה הוצרך ה' להתרות ולהאריך את זמן המכות, ולא הספיק התראה אחת לפני כל המכות. כיון שה' ידע את הזמן הראוי לגאול אותם, ולפי אורך הזמן היה צריך לחלק מועד כל מכה ומכה, ובאיזה מכה יש צורך להוסיף התראה.

אמנם עדיין צריך ביאור, מה בכך אם היה גואל אותם קודם הזמן? זאת ועוד, למה המתין השי"ת עד הרגע האחרון, עד שהוצרך למהר להוציאם ממצרים בלתי שהייה כלל ועיקר. עד כדי כך שאם היו נשארים רגע אחד יותר, היו נלכדים שם ולא יוצאים לעולם.

ומבאר רבינו, כי עיקר הגלות ותכליתה היא, כדי לברר ניצוצות הקדושה שנטמאו בנו"ן שערי טומאה. ונמצא לפי זה, שאם היה מקדים ה' את הגאולה ממצרים טרם קץ הגלות, היו מפסידים בירור כמה חלקים של ניצוצי הקדושה. ולכן המתין ה' מלהוציאם ממצריים עד הרגע האחרון, כדי לא להפסידם מן הבירורים הנ"ל.

ודע שלא זכה משה רבינו אלא למ"ט שערי בינה, כיון שבני ישראל בהיותם במצריים, לא ביררו אלא את ניצוצי הקדושה של מ"ט שערי טומאה. ולא היה בכחם לברר את שער הנו"ן, שאינו אלא בכח התורה. אבל לאחר קבלת התורה, יהיה בכח בני ישראל להיכנס לשער הנו"ן, ולברר ממנו את כל ניצוצי הקדושה. ולכן לעתיד לבוא ישפיע עלינו השי"ת תורת חיים שבשער הנו"ן, ע"י הגלות האחרון, שבו השגנו את בירור הקדושה משער הנו"ן של הטומאה, ע"י כח התורה.

ומכאן חיזוק גדול ללימוד התורה הקדושה בעת הזאת, שתפקידנו להשלים את שער הנו"ן, ללקט את כל ניצוצי הקדושה שנטמעו בשער הטומאה הנו"ן. ומה שעדיין לא יצאנו מן הגלות שבה אנו נמצאים, אינו אלא לטובתנו שנספיק ללקט את כל ניצוצי הקדושה, לבלתי ידח ממנו נידח.

מחכמי צפון אפריקה

רבי רפאל ברוך טולידאנו בר יעקב מחכמי צפון אפריקה וארץ ישראל. נולד במקנס בשנת ה'תר"נ (1890). נפטר בבני - ברק בי"ח במרחשון ה'תשל"א (1970). היה בן למשפחת רבנים מפורסמת ומסועפת. בצעירותו למד אצל רבי חיים משאש ואצל המקובל רבי יוסף אלקובי. סמוך לפטירת אביו בשנת ה'תרפ"ח (1928) נתמנה לרבה הראשי של קהילת מקנס.

התקין תקנות בענייני חינוך ושמירת שבת. ניצל את קשריו הטובים עם בית המלוכה כדי להקנות לתקנותיו תוקף מלכותי. דאג להפיץ תורה בין בני הכפרים והקים ישיבה מיוחדת עבורם כשהוא עומד בראשה. בשנת ה'תשכ"ב (1962) עלה לארץ - ישראל והתיישב בבני - ברק. הפך לאחד ממנהיגיה הבולטים של יהדות צפון - אפריקה בארץ - ישראל. מכתבי ידו הודפס; "קיצור שולחן ערוך", לפי מנהגי עדות המזרח.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net